

Protokol odberu vzoriek (vzorkovania)

Vzorkovanie sa uskutočňuje protokolárne. Vopred sa pripraví plán protokolu, ktorý vypracuje alebo schváli referenčné laboratórium. Plán protokolu vzorkovania musí spĺňať definované ciele experimentu, ktoré sú stanovené referenčným laboratóriom na základe požiadavky inšpekcie. Požiadavka inšpekcie vyplýva z konkrétnej kontrolnej činnosti uskutočňovanej inšpekciou podľa zákona o kontrole.

Plán protokolu vzorkovania môže byť značne variabilný a môže špecifikovať rozdielne požiadavky. Vždy zohľadňuje konkrétnu kontrolnú činnosť a konkrétne účely pokusov. Napríklad, značne rozdielny bude

- pre ciele kvalitatívnej fenotypovej a genotypovej analýzy,
- pre stanovenie molekulárnej stability,
- pre štúdium fenotypových vlastností geneticky modifikovaných mikroorganizmov,
- pre dôkaz prenosu génov,
- pre rozšírenie a/alebo pretrvávanie geneticky modifikovaných mikroorganizmov v prostredí.

V závislosti na cieľoch vzorkovania môže byť typ a zloženie odoberaných vzoriek rozdielne. Vzorka môže predstavovať materiál hostiteľa, pôdu a vodu, ale tiež vzduch (napr. rozšírené spóry), časti živočíchov alebo rastlín (napr. korene osídlené symbiotickými mikroorganizmami).

Protokol vzorkovania je súčasťou prípravy a plánovania experimentu. Musí byť spracovaný s flexibilitou potrebnou pre neočakávané pozorovania a preto musí byť podporený zrozumiteľným plánom experimentu. Pre prípravu plánu sú významné aj štandardné parametre, akými sú dátum alebo časové obdobie začatia experimentu, lokalizácia, prípadne počet genotypov.

Pre začlenenie do reprezentatívneho a štatisticky validného protokolu vzorkovania sa pri plánovaní protokolu vzorkovania zvažujú nasledovné aspekty:

- určenie základného druhu analýzy, ktorou sa budú vzorky stanovovať, t.j., či sú vzorky odoberané pre kvalitatívnu alebo kvantitatívnu analýzu,
- určenie vhodnej štatistickej metódy,

- určenie, či sa vzorkovanie vzťahuje na fenotypové a/alebo genotypové znaky geneticky modifikovaného organizmu,
- posúdenie, či je vzorkovanie deštruktívne,
- určenie použitia následných kontrolných metód,
- posúdenie, či protokol vzorkovania zodpovedá účelu vzorkovania,
- určenie doby (času) a počet opakovaní vzorkovania,
- lokalizácia vzorkovania,
- určenie, či sa bude uskutočňovať odber jednotlivých (oddelených) alebo zmiešaných vzoriek,
- posúdenie stability vzorky,
- určenie počtu a rozmeru vzorky,
- určenie počtu a povahy kontrolných vzoriek .

V protokole vzorkovania je popísané označenie vzoriek a vzorkovanie vhodných kontrolných vzoriek. Protokol vzorkovania obsahuje zrozumiteľnú informáciu o požiadavkách na kultivačné médiá, roztoky, materiál a pomôcky používané pre odber vzorky, jej prepravu a uchovávanie. Všetky požiadavky na kultivačné médiá, roztoky, materiál a pomôcky určuje referenčné laboratórium. Príslušné údaje o vzorkách sa uchovávajú v súlade s registratúrnym poriadkom inšpekcie tak, aby bola možná následná kontrola. Údaje obsahujú záznamy o zodpovednosti konkrétnych osôb za realizáciu jednotlivých krokov protokolu. V niektorých prípadoch je vhodné a účelné uchovávať vzorky dlhšiu dobu, aby ich bolo možné analyzovať neskôr alebo znova. Vzorky sa po túto dobu uchovávajú v referenčnom laoratóriu. Inšpekcia vzorky uchováva iba po dobu nevyhnutnú pre ich bezpečnú a protokolárnu prepravu. Plán protokolu vzorkovania je bezprostredne pred realizáciou programu vzorkovania preskúmaný inšpekciou aj referenčným centrom, aby sa zaistilo, že plán experimentu plne vyhovuje všetkým stanoveným požiadavkám.